

Metodički obzori 2(2007)2

Stručni rad

Professional article

UDK: 82.09 : 82-93

Primljeno: 7. 10. 2007.

USMENI I ZAVIČAJNI MOTIVI U KNJIZI ZA DJECU "BURRRA" DANIELA NAČINOVIĆA

*Mr. sc. Ivan Grgurević
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli,
Odjel za obrazovanje učitelja i odgojitelja*

S a ž e t a k

Danijel Načinović¹, rođen 1952. u Labinu, istaknuti je, plodan i svestran, hrvatski književnik srednje generacije iz Istre. Živi i stvara u Puli. Načinović je pjesnik, prozaist, esejist, prevoditelj, antologičar, scenarist i novinar. Dobitnik je niza značajnih nagrada i priznanja, a zastupljen je u mnogim antologijama i pregledima.

I bez podrobne analize uočljive su, uz modernost, tri dominantne osobitosti Načinovićeva dosadašnjega književnoga djela za djecu: zavičajnost, usmena baština i svojevrсна prigodnost ili, bolje, prigodna inspirativnost. Poštujući široki autorov interes za zavičaj kao sveukupnost duhovnoga i materijalnoga dobra, za propitivanje usmenih i zavičajnih motiva pogodnima se čine ove tri dječje knjige:

"Burrra", ilustrirala Nevenka Macolić, Izdavačko poduzeće Reprezent, Buzet 1997.

"Kravata Velog Jože ili vilinska svadba u pulskoj Areni", ilustrirao Ivan Gregov, Academia Cravatica i Alfa d.d., Zagreb 2003.

"Mali glagoljaši", ilustrirao Ivan Gregov, Osnovna škola Vazmoslava Gržalje, Buzet².

¹ Osim za odrasle, Načinović od svojih književnih početaka piše poeziju, bajku i priču za djecu: "Poluotok snova" (1983), pjesme i bajke, "Banka, kakva zavrslamka" (1984), pjesme, "Jednog ljeta u Poreču" (1985), pripovijest, "Moj tata brodograditelj" (1986), slikovnica (pjesme i crtice), "Sunce ima dva barkuna" (1987), pjesmarica/slikovnica, "Čarobna harmonika" (1995), bajke i priče, "Jadao se jedan mačak" 1996/97), pjesme, "Burrra" (1997), "Una, povedi i mene/Istrien im Märchen" (1998), slikovnica, "Belarmin, nebeski jahač" (2001), pjesme i bajke, "Sretan Božić, Sybil" (2001/02), bajke, "la Borrra", prijevod Giacomo Scotti, "Kravata Veloh Jože" (2003), "Sveti Kuzma i Damjan" (2004), Pričice i sličice o zaštitnicima Fažane, "Mali glagoljaši" (2005), "Sony i Lanka" (2005), S Brijunskog otočja (bajka u stihovima). Danijel Načinović dobitnik je nagrade Školske knjige "Ivana Brlić Mažuranić" (1998) za tekst "Burrra".

² Doživljaj ovih knjiga bitno bi bio umanjen bez ilustracija Nevenke Macolić i Ivana Gregova. O ilustraciji Nevenke Macolić ovdje se neće govoriti, ali smatramo da zaslužuje poseban stručni osvrt i analizu.

U ovome radu bit će govora o usmenim i zavičajnim motivima u dječjoj knjizi "Burrra". Na tematskoj razini razmotrit ćemo mit (priču) o Argonatima i povijesnu predaju o gradu Dvigradu. Tražit ćemo kako su motivi uklopljeni u suvremenu dječju priču i kakvi su autorovi stavovi o dječjoj knjizi, zavičaju i baštini. Na izražajnoj razini bit će riječi o prozi i stihu, jezičnom standardu i dijalektu, jezičnim funkcijama, pjesničkoj naraciji, autorovim vezama sa zavičajnom baštinom u pejzažu, zvukovnom sloju stiha, usmenom obliku ili gdje drugdje.

Ključne riječi: *mit, Argonauti, povijesna predaja, Dvigrad, čakavski dijalekt, standardni jezik, proza, stih, priča*

Argonauti

Na početku ilustrirane dječje knjige "Burrra", kaže se da je Bura dobila ime po svome "nonetu Boreju", vjetru koji puše "ozgor proti moru". Sin Eola, boga svih vjetrova, Borej "je bija jako kripak vitar". Imao je dva sina, Argonauta, Kalaisa i Zeta. Argonauti, koji su sve od Crnoga mora, bježeći pred Ejetovom potjerom, "aš su mu uzeli Zlatno runo", došli su na Jadran i, "kako se čuje, tu se je Kalaisu rodila hći kojoj su dali ime – Bura".

Svako promišljanje o početku grada Pule i civiliziranoga života na sjevernome Jadranu doziva u sjećanje priču o Argonautima, najvećem grčkom mitskom pothvatu prije Trojanskoga rata. Pelija, kralj u Tesaliji, da bi se otarasio Jazona, obeća mu prijestolje, na koje je Jazon imao zakonito pravo, ako mu donese Zlatno runo ovna kojega je Hermo dao kralju Ejetu u Kolhidi da ga čuva. Jazon skupi oko sebe najhrabrije grčke junake, među kojima s bili Heraklo, Kastor i Polideuk, Tezej, Orfej, Nestor i Pelej. Argo mu sagradi brod kojega nazvaše po graditelju, junake moreplovce Argonautima. Jazon, uz pomoć Medeje, Ejetove kćeri čarobnjačkih moći, ukrade Zlatno runo, a Ejet organizira potjeru pod vodstvom svoga i Medejina brata Apsirta. Po jednoj varijanti mita potjera je stigla Argonauta na sjevernom Jadranu, do kojega su došli Dunavom, a beznadno zaljubljena Medeja izdade svoga brata. Potjera, budući poražena, ostala je na sjevernom Jadranu i osnovala Polai, grad bjegunaca.

Znanost se poziva na povjesničara Timeja, pjesnika Kalimaha Tirenjanina i Strabona, grčkog povjesničara i geografa, ali zaključuje da je: "Čitav niz razloga koji upućuju na to da grad Kolhidana – bjegunaca – moramo tražiti na južnom Jadranu, između Boke Kotorske i sjeverne Albanije", ali i da legenda "nama je draga svakako ukazuje na starinu grada i njegove veze s okolnim svijetom još prije razdoblja klasične antike" (Antička Pula s okolicom, tekst: Robert Matijašić, Klara Buršić Matijašić, fotografije: Duško Marušić–Čiči, ZN "Žakan Juri", Pula 1996., str. 20–21). A mi kao da nekako više vjerujemo u "mitsku istinu" i kao da nam se čini stvarnijom: stari Grci dunav su zvali Istar, vjerovali su da ima dva ušća, otoci Cres i Lošinj zvali su se Apsirtidi (Apsirtovi otoci), a Medveja možda nosi Medejino ime. Heraklo je antički zaštitnik Pule, ali s Argonautima nije došao ovamo, napustio ih je već na početku pothvata, jasno po nalogu Zeusa samoga. Motiv Argonauta u dječju književnost uveo je Danijel Načinović knjigom "Burrra", Robert Raponja režira dječju predstavu odmah

nakon tiskanja knjige, poslije motiv Argonauta koriste Vanesa Begić te Boris Senker i Robert Raponja u "Istarskim štoricama".

"Burrra" je pjesma o vjetru, ali je njezin prvi dio pisan u prozi pa ga smatramo uvodnim i pripremim tekstom. Sastoji se od pet, recimo, odlomaka: Kako je Bura dobila ime, Bura puše proti moru, Bura črna, Bura svitla, Bura ima metlu i Burin, Burin sin. U tekstu su navedene sve važnije informacije o vjetru: kako je bura dobila ime već je rečeno, puše s kopna na more (u Senju s Velebita, u Istri s Učke, u Trstu s Krasa), obično donosi vedro vrijeme, na moru ne pravi velike valove, diže morsku pjenu, puše na udare (refule), dostiže brzinu oko 70, a zna zapuhati i do 200 kilometara na sat; kad bura donosi kišu i snijeg zovemo je "črna", a kad je nebo vedro bura je "svitla" i dobro suši rublje i pršute; Burin je njezin sin, puše također s kopna na more, nema snagu bure, a najjači je jutrom.

Uz opis bure napisane su glavne osobine i nazivi ostalih lokalnih vjetrova: "jugo (široko), zmorac ili maestral, lebić i garbin, grego, levante, tramuntana, bibrirac ...". Tekst u "Burrru" po funkciji mogao bi se naći u svakom udžbeniku prirode i društva, posebno u zavičajnoj nastavi. Prihvaćamo informacije, ali ne prihvaćamo da je to tekst struke, pisan je u dijalektu, a znamo da se dijalektom ne pišu udžbenici, a danas ni drugi stručni tekstovi. Osjećamo i želju pisca da informaciju dađe djeci "literarnim načinom". Svježe su i uspjele ove "čakavske" metafore: "kad bura zasviče", "se reče da bura brije", "zaprši niki put i priko 200", "buru zovemo črna aš je koli nas sve črno", "po noći se pojave nebeski limuni", ali i druge. Prozni tekst o buri svojevrsna je igra jezičnog standarda (podrazumijeva se iako ga u tekstu nema) i dijalekta, jezičnih funkcija i stilova, a osvaja metaforika dijalekta u funkciji standarda. U ne tako davnoj prošlosti bilo je u dječjoj književnosti dosta tekstova u kojima je literarnost bila samo ukras odgojnoj pouci s časnim izuzecima kao što je Nazorova pjesma "Sila teže". Prava Bura iskazat će se stihom, stih je u knjizi o Buri nadređen proznom tekstu, estetska bit je u stihu, prozom se samo može opisati. Iako u manjoj mjeri, sličan je autorov stav i u "Malim glagoljašima", ali se ne odnosi na ukupno pišćevo djelo za djecu. Demantira nas priča «Kravata Velog Jože ...».

Bura je zamišljena kao djevojka koja se rodila iznad Senja, a u Trstu "u more pošla je spat", ili rađa se u Senju, umire u Trstu: "Bura je bila više je ni". Antropomorfizacija prirodnih sila česta je u mitskom mišljenju i tumačenju svijeta. Poznatiji su nam takvi motivi pravilnoga ritma (godišnje rađanje bogova, izlazak i zalazak Sunca i slično). Vjetrovi nemaju pravilnoga ritma. Tako i Bura: "puše u svakin štajunu". Buru u ljudskom obliku djevojke pozna i hrvatska usmena priča. U predaji "Djevojka Bura" priča se o tome zašto su se kuće počele pokrivati crijepom umjesto slamom. Na Kastavštini, kao i stari Zvane u Marčeljima, ljudi su psovali Buru, ali je ona jednom starom Zvani kroz dimnjak upala na ognjište "sva poderanai raščupana", uzela žeravicu, rasula po slamnatim krovovima, selo je izgorjelo zajedno sa starim Zvanom. "Od onda su seljaci prestali pokrivati kuće slamom, već ih pokrivaju kopama (crijepovima), da ih bura ne zapali, a u Marčeljima i po Kastavštini narod od onda ne psuje buru" (Jakov Mikac: Istarska škrinjica, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1977., str.92). Tin Ujević buru na Braču zamišlja kao čistu ženu, a i u našoj priči Bura ima metlu: mete oblake po nebu i "škaline" na Rabu.

Naša Bura je moderna djevojka, voli pizzu i jurnjavu automobilom. Bura nije samo antropomorfizirana, ona je i personificirana, ima karakterne osobine kakve i ljudi, uz vrline ima i mana. Da je čista već je rečeno, metlom rastjeruje oblake po nebu i mete "škaline" na Rabu. Ubrojimo u vrline i upornost, ali ne znamo gdje bismo svrstali nepredvidivost: umiri se, pritaji pa "zasviče" još jače. Ni u dječjoj knjizi ne mora biti sve po načelu crno–bijelo. Njezina upornost iskazana narodnom izrekom usmenoga je podrijetla:

"Krepat ću, ma neću molat!"

Bura je nepristojna, "prez kulture", kaže pjesnik: "staroj divojki kotulu diže". Ima u ovom stihu nešto od mediteranske objesti, izrugivanja i prividne neosjetljivosti. Burin ples pun je opijenosti, a Bura voli vino, posebno vrbničku žlahtinu. Opasnost se izriče povikom, čestim u iznenadnim i opasnim situacijama: "Ljudi, ne dajte joj žlahtine pit!". Znade biti tužna: "U Buzetu na šterni škviči, plače sama", znade iskazivati ambiciju, ljutnju i strah:

"Sve želi Bura, ma sve ne more ...", "Ne more u Pazin – tamo je Jama" s velikim slovom.

Iskaz Burinih osobina opis je "karaktera i ponašanja" vjetra. Ona tako postaje bliska ne samo djeci nego i odraslima i, bez obzira na njezino podrijetlo, prihvaćamo je i razumijemo. Ipak, najvažnija emocija je ljubav, Bura se želi udati kao i sve djevojke: "Bura u Riki s morem se ženi". "Ženidba" Bure s morem opisana je zvukovnom i slikovnom akcijom dostojnom najvećih riječkih karnevala:

"U Riki je fešta.
Sopu sople.
Armonike svire
i zlatne trumbete.
Bura na korzu hita konfete.
Svi mački, svi breki, sva dica po redu
s Kozale, s Kantride na rivu sad gredu."

Čini se da je u ovim stihovima sve što djeca vole u pjesmi, veselje iskazano slikom i zvukom, pokret i životinje: mačke i psi. Djeca vole životinje, posebno mačke i pse, igraju se i druže s njima, a mačke i psi općenito su najčešći gosti u dječjoj književnosti. Na Burinom vjenčanju puno je "svata", plesa, buke i trešnje, puno je zvončara i glagola, a tako i treba:

"Bura se trese, Bura se klata.
Roštaju lonci, piruni i pijati."

Riječkom koloritu crtu kozmopolitizma daju mornari "i bili, i črni, i žuti, i šari" i turisti koji mladencima nazdravljaju na talijanskom koje je internacionalno:

"Viva gli sposi!"

Pjesma o Buri pjesma je o rođenju i putu Bure od Senja preko Raba, Novog Vinodolskog i Krka do Rijeke, kroz Tunel Učku "na konju pasiva", zatim preko Buzeta i Huma (Pazin zaobilazi) do Pule, od Pule preko Žminja i Rovinja dolazi na smiraj u

Trst. Bura prolazi kroz tri države (Hrvatska, Slovenija, Italija) što na neki način govori o civilizacijskom jedinstvu istarskoga prostora i može veoma odgojno utjecati na istovremeno prihvaćanje "istosti" i različitosti. Pjesnikov zavičaj definiran je putom Bure i obuhvaća Rijeku, Istru, kvvarnerske otoke i dio Hrvatskog primorja. U književnosti autori koji put uzimaju Istru i Kvarner zajedno (Senj je ovdje zbog "senjske bure"), a koji put insistiraju na odvojenosti.

Vladimir Nazor u knjizi soneta "Istarski gradovi", kao i naš pjesnik, Kvarner i Istru smatra jednim prostorom, Maja Bošković–Stulli u "Istarskim narodnim pričama" Istru uzima zasebno, a posebno na odvojenosti insistira Olinko Delorko u "Istarskim narodnim pjesmama". Za narod Učka simbolizira Istru, Velebit (Belebić) ostatak Hrvatske, oni su brat i sestra koji su, nažalost, u prošlosti bivali često silom razdvajani (Olinko Delorko: *Istarske narodne pjesme*, Institut za narodnu umjetnost, Zagreb 1960, str. 129):

"Sva se Učka u crno zavila,
jer je svoga brajna izgubila,
svoga brajna goru Velebita".

Slika u pjesmi odgovara koloritu zavičaja. Dominira plava boja: modrina mora i plavetnilo neba. To je mediteranski pejzaž s kamenim "kampanelima" i "šternama", svjedocima života još od Argonauta, drvenim brodicama i morskom pjenom od bure, sa zelenilom pinije, "pinjole" i "smrikve", istarskom "grotom", "ladonjom" i "dubom". Nadrealna je slika plavoga neba i bijelih oblaka koje Bura rastjeruje metlom. Slike nadrealističke i nestvarne nisu rijetkost u dječjoj književnosti, a pretečom nadrealizma smatra se priča "Alica u zemlji čudesa" Lewisa Carrolla. Pjesnik stihom "Do Kastva mladenci jašu na kozi" pokazuje da mu nije stran postupak začudnosti, koji djeca vole, a ovaj stih nije daleko od nadrealističkoga.

Bura je poezija koja u sebi nosi narativnost i priču. Djeca više vole pjesmu koja ima epskih elemenata od atematske čiste lirike. Lirsko se može izraziti i epskim. Putovanje Bure od Senja do Trsta djeca će shvatiti kao skitnju i pustolovinu, kao ono što najviše vole u literaturi, dovoljno je da se sjetimo Pinocchijevih doživljaja. Snaga Bure u njezinu je mitskome podrijetlu. Bez obzira što je Bura opisana kao moderna djevojka, nju definira mit: rođenje, životni zadatak, smrt i tako u vječnom ponavljanju. Kao kad se kaže da je tek zvuk otkrio filmsku tišinu tako je u pjesmi naglašeno «stanje pred buru», predosjećaj i iščekivanje događaja, stanje koje svi dobro poznajemo:

"Na Kvarneriću barke kantaju:
 Spat nan je pojti,
 A spat se ne more ...
 Ki će zdurati do jutra, do zore?
 Pini, Pinjoli, ladonje i smrikve,
 svi brontulaju u hladu od zikve:
 Ništo se kuha!
 Grda je ura!"

Pred snagom Bure nemoćni su ljudi, znanost i tehnologija. Tako su se "doli pul/lanterne" sastali "dva nesrićna, dva neboga i tri meteorologa" i koji u stilu dječje igre, kad oponašaju odrasle, izgovaraju riječi koje ne razumiju pa zbog toga u njih ubacuju i riječi iz čarobnjačkog repertoara. Ne bez poruge, daje se "znanstvena" prognoza vremena u obliku brojalice, usmene dječje pjesmice koja za djecu znade imati i čarobnu moć. U dječjem oponašanju nemoći odraslih vjetar dobiva pravu dimenziju:

"Svi u harte sad špijaju
 i na radiju beštimaju:
 Cirostratus, hokus–pokus
 Anti – kanti parangalis.
 Prst u usta. Prst na vitar!
 Da vidimo ki to puše ...
 Ventus anticiklonalis!"

Bura je pisana stihom nejednake dužine, stihovi slijede astrofično ili u strofama s nejednakim brojem stihova bez uočljive pravilnosti u redoslijedu. U stihu "Burrrre" mogu se prepoznati i tradicionalni stihovi (četverac, osmerac, deseterac), ali stih koji se približava proznom izražavanju. Stih ima rimu, kao uostalom većina hrvatskih stihova suvremene dječje poezije, ali opet bez dominantne pravilnosti bilo u stihu koji se rimuje bilo u vrsti ili strukturi rime. Rima se pojavljuje i unutar stiha, a s glasovnim podudaranjima, daje stihu snažnu zvučnost. Ritam je kad brži kad sporiji, usklađen je s pojavnosti bure, a ponajviše ga definira stih i polustih.

Zvučni sloj pjesme pojačava onomatopeja, a onomatopeičnost uvelike obilježava većinu stihova o Buri pa i sam naslov "Burrra": ("Hip–hip–hurrrraaaaa", "Brrrr ... Brrrr ... Grize!", "Fijuuuuuuuuu: Bum"). Nositelji akcije i dinamike u stihu jesu glagoli, najčešće u prezentu, pojačavajući neposrednost i sugestiju stiha:

"U Senju Bura rukave zavraća;
 u ruke pljuče, mlati i tuče.
 Na barki pleše, tanca po brodu:
 ljude ka/ smokve hita u vudu!"

Kad je Bura iz Rijeke preko Matulja i kroz Tunel na konju "pasala" na istarsku stranu, jednostavno nas je zapljusnula "eksplozija" zvuka, zvuka tradicijskih glazbala i pjevača, a još više nas je iznenadila uporaba pjesničke slike koju nazivamo slavenska antiteza i koju znamo kao početne stihove slavne balade "Hasanaginica". U našeg

pjesnika slavenska antiteza pojačava specifični istarski glazbeni kolorit duplo navodeći narodne instrumente:

"Mislija san da su sopci,
da su z briga roženice;
da se čuju sve svirale,
da je mih, da su mišnice.
Nisu sopci, kantaduri,
Ni sople, ni dvojnice;
Samo dršću baladuri
– to je vitar doša, ljudi!"

Dvigrad

Gradovi koje na svome putu posjećuje Bura predstavljeni su nekom od posebnosti, a svima je zajednički život, optimizam i budućnost. Da je Rijeka puna domaćih ljudi, djece, turista i mornara već je rečeno, Ali nije da je Sv. Vidu svega toga dosta pa "Buri je hitija dvi riblje kosti". I Hum, najmanji grad "na cilemu bilemu svitu", zazidan po jednoj predaji od preostalog kamenja, živi i iz njega se u cijeli svijet šalju razglednice sa "zavijenim" i "zapletenim" slovima koja su stari glagoljaši u "kamiku" pisali. U Puli je Bura divljala, bičem brodove razbijala, sjela na zid u Areni, razbila stakla na svim prozorima i ostala tamo tri noći spavati. Sad je proklinju smetlari, staklari i "fakini" – "dela im je dala". U Rovinj bi rado skrenula, ali ne smije. Tamo je, dok je bila mlađa "galeba pojila", "ferale razbila", "barkom bordižala", "mriže zamrižala". Zaobišla je Rovinj i pizzu pa je došla na pršut u Žminj. Zadnje, gdje je možemo još vidjeti je Ponte Rosso u Trstu. Svi su gradovi živi i u svima ima ljudi.

Samo je jedan, mrtav, pust i bez budućnosti. Dvigrad:

"Dva ćuka, tri sove.
Misec.
Stari zidi.
U Istri. U Dragi, grad Dvigrad stoji.
Ća su pošli z grada: kralj, soldat i sluga.
Grda bol je došla ...
Z Dvigrada sve ljude sterala je Kuga.
Dva ćuka, tri sove.
Zidi zgor do neba.
Jena grota sura.
Crikva prez oltara.
Rubida.
I Bura".

Pjesma o Dvigradu ne uklapa se među stihove "Burrre" ni idejnom ni estetskom porukom. Ili je pjesma prije zgotovljena pa umetnuta među stihove "Burrre" ili je

napisana s nakanom opomene, namjernoga prekidanja pozitivnoga stava u stihovima o Buri.

Dvigrad je srednjovjekovni grad u Lirskoj dragi na uzvisinama Montecastello i Castel Parentin. Odatle mu i naziv Dva Grada, iako je Castel Parentin napušten još u srednjem vijeku. Dvigrad je preživio nekoliko epidemija kuge i jednu malarije. Za Uskočkoga rata 1615. u opsadi uništena su mu okolna sela i počelo je postupno iseljavanje iz Grada. Potpuno je napušten 1714. napuštanjem crkve Sv. Sofije i premještanjem župe u Kanfanar. Dvigrad pruža "jedinствену sliku potpuno očuvanoga tipičnoga srednjovjekovnoga grada, tj. kaštela. Grad je opasan dvostrukim obrambenim zidinama međusobno povezanim trima gradskim vratima. U sklopu unutarnjega zida nalaze se tri kule, koje su u sadašnjem obliku izgrađene tijekom 14. st." (M. Barada: Dvigrad, Istarska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslava Krleža, Zagreb 2005.).

U povijesnoj predaji "Dva Grada" navodi se priča da su ljudi u Dvigradu "bili jako slabi protiv Boga, pa ih je Bog kaštiga". Spasio se samo jedan mali pastir. Kuga se pojavila "kako jena vela ženska" i rekla malome pastiru: "Ja san kuga i ovu noć svi ljudi i sve ča je živo u Dveh Gradeh, će umret. Ako imaš ti koga, avizaj ga neka gre van." Pastir je "avizao" mater, brata i sestru. "Od njega je pokle storilo se mesto Kanfanar. A u Dveh Gradeh je sve pomrlo i hiže su se počele same rušit". Narodni je pripovjedač priču čuo od djeda, ali kaže da je "čitao kasnije u nekim knjigama da su ova Dva Grada Genovežani spalili". (Maja Bošković-Stulli: Zakopano blago, Hrvatske usmene pripovijetke, predaje i legende iz Istre, Čakavski sabor, Istarska naklada, Pula/Rijeka 1986. str. 200).

Pjesma je građena postupkom redukcije. Škrto naznačene pojedinosti svjedoče smrt, jer sovu i čuka poimamo tamo gdje je pustoš, a mjesečeva svjetlost samo otkriva tugu propadanja i sjećanja na život. Pjesma ima četiri strofe. Druga nam strofa priča da Dvigrad stoji prazan, da su ga svi napustili: "kralj, soldat i sluga". Feudalni ustroj istovremeno govori o našoj kobi i statusu kroz povijest i da "smrt ne gleda ničije lice" kako bi rekao Gundulić. Ostale strofe čini riječ ili kratka rečenica bez glagola s obaveznom točkom pa nam se stihovi čine "grotama" vječne usamljenosti. Gdje crkva ostane bez oltara i ljudi raste korov i trnje. U Dvigrad nitko ne dolazi. Samo Bura ozvučiti osamu i pustoš:

"Crikva prez oltara.
Rubida.
I Bura".

Zaključak

Radnja Načinovićevih priča odvija se u sadašnjosti iako su junaci priča iz prošlosti, mitske ili povijesne. Svojevrсна dvojnost uočljiva je kod mitskih likova: imaju mitske osobine koje će dijete doživjeti kao nadnaravne i ljudske osobine s kojima će se moći poistovjetiti. Bura iz "Burrra", argonautska kći, ima nadljudsku snagu i povremeno se rađa i umire (spava), kao primjerice bogovi sunca, samo bez ritmičke

pravilnosti. Osim mitske snage, Bura je po svemu drugom nalik nama: pokazuje osjećaje, nepredvidljiva je, uredna, sklona neprihvatljivu ponašanju i slično.

Prošlost u Načinovićevim pričama nije prošlost iz bajke, pa niti prošlost iz Nazorove dječje priče pravljenom poetikom moderne, nego prošlost sadašnjosti, pravljenom u skladu s književnim postupcima suvremene dječje priče. Prošlost traje u sadašnjosti, ona određuje našu duhovnost, našu pripadnost: naš identitet. Dvojnost usmene predaje, prošlosti i sadašnjosti, samo je privid. Čudesno u "Burrru" protumačeno je i objašnjeno neliterarnim jezičnim diskursom, a njena suvremenost i drugi književni postupci govore nam da se radi o modernoj dječjoj priči, i da je ne moramo zvati dječjom knjigom, uopćenim nazivom i bez oznake književne vrste. "Burrra" bi, dakle, bila priča u stihovima.

I druge oznake stila pokazuju tijesnu vezu Danijela Načinovića s usmenom baštinom Istre. Likovnost pejzaža u priči prepoznatljivo je istarska, a zvukovni sloj stiha pun je istarskoga zvuka i tradicijske glazbe. Naglašeno je da karakter Bure proizlazi iz pojavnosti vjetra, ali ponovimo još jednom da je dostignut visok stupanj podudarnosti pjesničke naracije i zvukovnog sloja stiha, pa i samoga naslova, s udarima i zvukovima bure.

Čakavski dijalekt pjesme o buri nije, čini se, vezan uz određeni mjesni govor i kao da se može nazrijeti određena standardizacija čakavskoga dijalekta.

Kao što nije moguće razdvojiti temu od izraza, tako nije moguće odvojiti postupke vezane uz usmenu književnost od ostalih književnih postupaka, književno djelo govori jedinstvom. U odnosu proze i stiha, stihu se daje umjetnička prednost, kao da proza opisuje, a stih iskazuje. Iako takav stav proizlazi iz "Burrru" i "Malih glagoljaša", ne slažemo se i tvrdimo da je u naraciji "Kravate Velog Jože ..." Načinović majstor jednostavnosti u dječjem štivu s više značenjskih slojeva. Priče imaju zaokruženu kompoziciju ili kompozicijski krug. "Burrra" krug ima u svakom Burinom ciklusu "rađanja" i "umiranja". Težnju savršenoj i zatvorenoj kompoziciji, tumačimo težnjom autora za lijepim, što će mali čitatelj sigurno prepoznati.

Literatura

Antička Pula s okolicom, tekst: Robert Matijašić, Klara Buršić-Matijačić, fotografija: Duško Maručić-Čiči, ZN «Žakan Juri», Pula 1996.

Maja Bošković-Stulli: Zakopano blago, Hrvatske usmene pripovijetke, predaje i legende iz Istre, Čakavski sabor/Istarska naklada, Pula/Rijeka 1986.

Maja Bošković-Stulli: O narodnim pripovijetkama u Istri, Rad 17. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije Poreč 1970., Zagreb 1972.

Olinko Delorko: Istarske narodne pjesme, Institut za narodnu umjetnost, Zagreb 1960.

Olinko Delorko: O hrvatskim narodnim istarskim pjesmama, Rad 17. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije Poreč 1970., Zagreb 1972.

Istarska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslava Krlež, Zagreb 2005.

Jakov Mikac: Istarska škrinjica (iz kulturne baštine naroda Istre), Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb 1977.

Vladimir Nazor: Istarski gradovi, naklada Vasić, Zagreb, bez godine

Vladimir Nazor: Istarske teme II, Čakavski sabor, Edit, Pula 1984.

Drago Orlić: Štorice od štrig i štriguni, Istarska naklada, Pula 1986.

ORAL AND LOCAL MOTIVES IN THE BOOK FOR CHILDREN 'BURRRRA' BY DANIEL NAČINOVIĆ

S u m m a r y

Daniel Načinović, born in 1952 in Labin, is a prominent, prolific and versatile Croatian writer of the mid generation from Istria. He lives and works in Pula. Načinović is a poet, prosaist, essayist, translator, anthologist, script writer and journalist. He has received a great number of important awards and recognitions, and is found in many anthologies and reviews.

There is no need for a meticulous analysis to perceive, beside modernism, three predominant characteristics in the author's literary works for children: localism, oral heritage and a specific occasionality or, better to say, occasional inspirationality. Respecting the author's wide range of interest for homeland seen as a wholeness of spiritual and material patrimony, these three books for children seem suitable for analyzing oral and local motives:

'Burra', illustrated by Nevenka Macolić, publishing house Reprezent, Buzet, 1997.

'Veli Jože's Tie or Fairy's Wedding at Pula Amphitheatre', illustrated by Ivan Gregov, Academia Cravatica and Alfa d.d., Zagreb, 2003.

'Little Glagolitic writers', illustrated by Ivan Gregov, Primary school Vazmoslav Gržalje, Buzet.

The work deals with the oral and local motives in the book for children 'Burrra'. On the plot's level we will consider the myth (legend) about the Argonauts and the historical tradition about the town of Dvigrad. We will try to find out how the motives are incorporated in a modern story for children and what the author's opinions about books for children, homeland and heritage are. On the expressional level we will deal with prose and verse, language standards and dialects, language function, poetic narration, the author's connections with the local heritage in the landscape, in the verse sound, oral form or somewhere else.

Key words: *myth, Argonauts, historical tradition, Dvigrad, 'čakav' dialect, standardized language, prose, verse, story*

MOTIVI DI TRADIZIONE ORALE E GEOGRAFIA LOCALE NEL LIBRO PER BAMBINI "BURRA" DI DANIEL NAČINOVIĆ

R i a s s u n t o

Daniel Načinović, nato nel 1952 ad Albona in Istria, è un noto scrittore croato di media età e dalla produzione letteraria fertile e multilaterale. Vive e crea a Pola. Načinović è poeta, prosatore, saggista, traduttore, antologista, scenarista e giornalista. E' vincitore di una serie di premi e riconoscimenti ed è nominato in parecchie antologie e rassegne letterarie.

Anche senza un'analisi dettagliata si possono notare nelle sue opere per

l'infanzia, accanto ad un taglio moderno, tre caratteristiche dominanti: motivi geografici locali, patrimonio culturale orale, motivi d'ispirazione legati alle ricorrenze. Nel rispetto del suo profondo interesse per il proprio luogo natio quale bene spirituale e materiale, per verificare la presenza di motivi derivati dalla tradizione orale e dalla geografia locale, si prestano i seguenti tre libri per bambini:

"Burra", illustrato da Nevenka Macolić, Casa editrice Reprezent, Pingente 1997

"Kravata Velog Jože ili vilinska svadba u pulskoj Areni", illustrato da Ivan Gregov, Academia Cravatica e Alfa d.d., Zagabria 2003

"Mali Glagoljaši", illustrato da Ivan Gregov, Scuola elementare "Vazmoslav Gržalja" di Pingente.

In questo saggio si parla dei motivi di tradizione orale e di geografia locale nel libro "Burra". A livello tematico analizzeremo il mito (racconto) degli Argonauti e la tradizione riguardante la città di Duecastelli. Indagheremo sull'inserimento di questi motivi tradizionali nel racconto moderno per bambini e sugli atteggiamenti dell'autore nei confronti del libro per bambini, del luogo natio e del patrimonio culturale locale. A livello espressivo si parlerà di prosa e di versi, dello standard linguistico e del dialetto, delle funzioni linguistiche, della narrazione poetica, dei legami dell'autore con il patrimonio culturale del luogo natio nel paesaggio, nei livelli acustici del verso, nella forma orale del racconto e altrove.

Parole chiave: *mito, Argonauti, Duecastelli, dialetto ciacavo, lingua standard, prosa, verso, racconto*